

CLASS ACTIONS

CLASS ACTIONS

Joëlle ROZIE
Stefan RUTTEN
Aloïs VAN OEVELEN
(eds.)

Class actions

Joëlle Rozie, Stefan Rutten en Aloïs Van Oevelen (eds.)

© 2015 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0615-7
D/2015/7849/34
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF

In het *Belgisch Staatsblad* van 29 april 2014 verscheen de wet van 28 maart 2014 “tot invoeging van titel 2 ‘Rechtsvordering tot collectief herstel’ in boek XVII ‘Bijzondere procedures’ van het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek XVII in boek I van het Wetboek van economisch recht”. In dezelfde editie van het *Belgisch Staatsblad* verscheen de wet van 27 maart 2014 “houdende invoeging van de bepalingen die een aangelegenheid regelen als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, in boek XVII ‘Bijzondere rechtsprocedures’ van het Wetboek van economisch recht en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de hoven en rechtbanken te Brussel een exclusieve bevoegdheid toe te kennen om kennis te nemen van de rechtsvordering tot collectief herstel, bedoeld in boek XVII, titel 2 van het Wetboek van economisch recht”.

Met deze twee wetten, die beide op 1 september 2014 in werking zijn getreden, werd in België zowel op materieelrechtelijk als op procesrechtelijk gebied de juridische basis gelegd voor een zgn. *class action* in nader omschreven geschillen tussen consumenten en ondernemingen.

Dit boek bevat de referaten van een studienamiddag die op 19 maart 2015 door de onderzoeksgroep “Rechtshandhaving” van de Faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen over dit onderwerp werd georganiseerd. Dit werk biedt een volledige en diepgaande analyse van alle fasen van de rechtsvordering tot collectief herstel.

In een eerste bijdrage schetst Emily NORDIN (doctor in de rechten UA Antwerpen en thans advocaat balie New York) de aanbeveling van de Europese Commissie van 11 juni 2013, waarin de lidstaten worden aangespoord om een vorm van *class action* in hun rechtsstelsel op te nemen. Het is deze aanbeveling die aan de nieuwe wettelijke regeling ten grondslag ligt. De auteur legt er de nadruk op dat deze aanbeveling geen kopie is van het Amerikaanse *class action*-systeem, maar dat de Europese Commissie in de tekst van haar aanbeveling rekening houdt met de eigenheid van de Europese rechtstradities.

Vervolgens onderzoekt Stefaan VOET (postdoctoraal onderzoeker FWO Vlaanderen – UGent) het toepassingsgebied van deze regeling, de personen die de hoeda-

nigheid hebben om de rechtsvordering tot collectief herstel in te stellen en de ontvankelijkheidsvereisten van deze vordering.

In de volgende bijdrage delen Charles DEMOULIN en Joeri KLEIN (beiden verbonden aan het kantoor Deminor) hun ervaring met collectieve rechtsvorderingen die zij namens consumenten succesvol hebben afgesloten, onder meer bij beleggersschade na de financiële crisis van 2007-2008, en schatten zij de kansen van de nieuwe wet in. Zo besteden zij aandacht aan de strategische overwegingen bij de keuze voor een *opt-in*- of een *opt-out*-systeem.

Emilie DE BAERE (advocaat) en Evelyne TERRYN (hoogleraar KU Leuven en advocaat) bespreken zeer omstandig de procedure voor het minnelijk akkoord, waarbij zij ingaan op de vertegenwoordiging van de groep bij de onderhandelingen, het akkoord na het instellen van de rechtsvordering tot collectief herstel, het vooraf onderhandeld akkoord en de homologatie van het akkoord. Zij komen tot de conclusie dat het spoor van de homologatie van het minnelijk akkoord ons land in staat stelt om de concurrentie aan te gaan met andere rechtssystemen, waaronder het Nederlandse.

Wanneer in de onderhandelingsfase de groepsvertegenwoordiger en de tegenpartij niet tot een akkoord komen of wanneer zij in de homologatiefase geen gevolg geven aan de uitnodiging van de rechter om het akkoord te vervullen of wanneer de rechter het bereikte akkoord niet homologeert, komt de beoordeling ten gronde van de rechtsvordering tot collectief herstel aan de rechter toe. In zijn bijdrage behandelt Stefan RUTTEN (docent UA Antwerpen en advocaat) deze procedure, die op een aantal punten afwijkt van het gemene procesrecht. Zoals de auteurs van de vorige bijdrage is ook deze auteur van oordeel dat het succes van de rechtsvordering tot collectief herstel niet zozeer afhangt van de gerechtelijke fase, maar eerder van de goede werking van de eraan voorafgaande minnelijke fase.

Eens dat er een afdwingbare verplichting tot collectief herstel bestaat, hetzij ingevolge een door de rechter gehomologeerd akkoord van partijen, hetzij ingevolge een beslissing ten gronde van de rechter, begint een nieuwe fase, waarin de schadeafwikkelaar moet zorgen voor een correcte uitvoering van de uitvoerbare titel krachtens welke tot collectief herstel moet worden overgegaan. In zijn bijdrage gaat Wim DE GENDT (rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Brussel) uitvoerig in op deze schadeafwikkeling.

Namens de editors en de auteurs van dit boek druk ik de hoop uit dat dit werk een nuttige leidraad mag zijn voor al degenen die zich verder willen verdiepen in de rechtsvordering tot collectief herstel en/of die in de rechtspraktijk te maken zullen hebben met dit nieuwe rechtsinstrument.

Namens de onderzoeksgroep “Rechtshandhaving” dank ik al degenen die hun medewerking hebben verleend aan het welslagen van deze studienamiddag en de totstandkoming van dit boek. Een bijzonder woord van dank wil ik allereerst richten tot mijn gewezen medewerkster Emily NORDIN, van wie het idee kwam om over dit onderwerp een studienamiddag te organiseren. In de tweede plaats dank ik de leden van de stuurgroep van deze onderzoeksgroep (de collega’s Joachim MEESE, Joëlle ROZIE, Stefan RUTTEN en Beatrix VANLERBERGHE), die samen met Emily NORDIN en ondergetekende het programma van deze studienamiddag nader hebben uitgewerkt. Ten derde en vooral ben ik de sprekers-auteurs zeer erkentelijk voor hun uiteenzetting op de studienamiddag en voor de kwalitatief hoogstaande bijdrage die zij aan dit boek hebben geleverd. Ten slotte gaat mijn dank uit naar het Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten, in de persoon van Pascale BUYCK, Reinhilde TULKENS en Sigrid HEYNINCK, voor de administratieve en logistieke ondersteuning bij de organisatie van deze studienamiddag, en naar de uitgeverij Intersentia, in het bijzonder in de persoon van Kris MOEREMANS, voor de vlotte samenwerking en de fraaie uitgave van dit boek.

Aloïs VAN OEVELEN

Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen

Onderzoeksleider onderzoeksgroep “Rechtshandhaving”

INHOUD

Woord vooraf.....	v
-------------------	---

Collectieve vorderingen in de Europese Unie

Emily NORDIN	1
I. Inleiding.....	1
II. De voor- en nadelen van <i>class actions</i>	3
A. Het nut van <i>class actions</i>	3
B. De controverse rond <i>class actions</i>	5
1. De Amerikaanse <i>class action</i> als voorbeeld	5
2. De Amerikaanse <i>class action</i> als voorbeeld van hoe het niet moet.....	7
III. Naar een ‘Europese’ <i>class action</i> -procedure.....	10
A. Inleiding.....	10
B. Procesbevoegdheid.....	12
C. ‘De verliezer betaalt’-regel voorkomt roekeloos procederen	13
D. Financiering.....	14
1. Voorstel Europese Commissie	14
2. Voorstel European Law Institute: naar een ‘Europees’ cy-pres-systeem?	15
E. <i>Opt-in</i> versus <i>opt-out</i>	17
1. Begripsomschrijving.....	17
2. Europese voorkeur voor een <i>opt-in</i> -systeem.....	18
3. Pleidooi voor een principiële <i>opt-out</i> -systeem	19
IV. Besluit.....	21

De rechtsvordering tot collectief herstel: toepassingsgebied, hoedanigheid en ontvankelijkheidsvoorwaarden

Stefaan VOET	23
I. Inleiding.....	23
II. Toepassingsgebied	25
III. Hoedanigheid.....	28
A. Wet van 28 maart 2014	28
B. Evaluatie.....	30

IV.	Ontvankelijkheidsvoorwaarden	36
A.	Ontvankelijkheidsfase	36
B.	Voorwaarden	38
1.	Wet van 28 maart 2014	38
a.	Inbreuk op contractuele verplichtingen of consumenten- wetten	38
b.	Geschikte groepsvertegenwoordiger	39
c.	Meer doelmatig karakter	40
2.	Evaluatie	41
a.	Gemeenschappelijke feitelijke en/of juridische geschil- punten	42
b.	Superioriteit van een vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering	42
c.	Een geschikte groeps- en procesvertegenwoordiger	43
V.	Conclusie	44
 Class actions à la belge, opt-outs en collectieve acties		
	Charles DEMOULIN en Joeri KLEIN	47
I.	Inleiding	47
II.	Keuzemogelijkheden en -momenten voor consumenten – Strategische overwegingen	49
A.	Verschil tussen <i>opt-in</i> -systeem en <i>opt-out</i> -systeem	49
B.	<i>Opt-in</i> versus <i>opt-out</i> bij Belgische <i>class actions</i>	51
1.	Akkoord tot collectief herstel zonder voorafgaande procedure	51
2.	Verplichte toepassing <i>opt-in</i>	51
3.	Keuzemogelijkheid rechter voor systeem van <i>opt-in</i> of <i>opt-out</i>	52
4.	Akkoord tot collectief herstel na ontvankelijkheids- beslissing rechter op verzoek rechtsvordering tot collectief herstel	53
C.	Informatie voor de consument over keuzemogelijkheden en termijnen	53
1.	Informatie over de keuzemogelijkheid voor consumenten ...	53
2.	Termijnen voor het maken van een keuze	54
D.	Strategische overwegingen	55
III.	Gevolgen van de keuze van een consument om een <i>opt-out</i> (of geen <i>opt-in</i>) te doen – De mogelijkheid van een collectieve actie met de <i>opt-outs</i>	58
IV.	Collectieve schikkingen buiten het kader van de <i>class action</i>	62
V.	Voorlopige conclusie	64

Akkoord tot collectief herstel

	Emilie DE BAERE en Evelynne TERRYN	67
I.	Inleiding	67
II.	Het Nederlandse recht als inspiratiebron	68
III.	Twee vormen: akkoord tot collectief herstel voorafgaand aan de procedure of akkoord tot collectief herstel in het kader van de procedure	70
IV.	Vertegenwoordiging bij het onderhandelen van een collectief akkoord	71
V.	Akkoord na het instellen van een rechtsvordering tot collectief herstel	74
VI.	Vooraf onderhandeld akkoord	79
VII.	Partijen bij een akkoord tot collectief herstel	82
VIII.	Inhoud akkoord tot collectief herstel (art. XVII.45, § 3 WER)	85
IX.	Verzoek tot homologatie	97
	A. Akkoord binnen de procedure	97
	B. Akkoord buiten de procedure	98
X.	Homologatie akkoord tot collectief herstel (art. XVII.49 WER)	99
XI.	Gevolgen van het gehomologeerde akkoord	101
XII.	Besluit	104
	Beslissing ten gronde	
	Stefan RUTTEN	105
I.	Instaatstelling	106
II.	Tussengeschillen	108
	A. Tussenvordering tot uitbreiding of wijziging van de hoofdvordering – Tussenvordering tot aanvulling van de hoofdvordering – Tussenkomst	108
	B. Afstand van geding en afstand van rechtsvordering	111
	C. Samenhang	113
III.	Inhoud van het vonnis of arrest dat uitspraak doet over de verplichting tot collectief herstel	114
IV.	Rechtsmiddelen	120
	A. Hoger beroep	120
	B. Cassatie	122
	C. Derdenverzet	122
V.	Bekendmaking van de in kracht van gewijsde gegane uitspraak	123
VI.	Besluit	127

Afwikkeling van de schade inzake collectief herstel	
Wim DE GENDT.....	129
I. Situering.....	129
II. Persoon van de schadeafwikkelaar.....	130
III. Opdracht van de schadeafwikkelaar.....	134
A. Algemeen.....	134
B. Voorlopige lijst.....	136
C. Periodiek verslag.....	139
D. Toezicht op het herstel in natura.....	139
E. Uitbetaling in geval van herstel bij equivalent.....	140
F. Eindverslag.....	141
IV. Taak van de rechter.....	142
A. Definitieve lijst.....	142
B. Eindbeslissing.....	143
C. Toezicht op de schadeafwikkelaar.....	149
D. Blijvende saisine.....	150
V. Positie van de individuele schadelijder.....	151
VI. Dwangmaatregelen.....	153
VII. Einde van de schadeafwikkeling.....	154
VIII. Vergoeding van de schadeafwikkelaar.....	155